

Uit de geschiedenis van Polen

De Poolse staat is zowel een der oudste politieke eenheden van Europa als een der jongste. Polen werd van de kaart geveegd in 1795 en is herrezen in 1918. Dit getuigt van een nationaal besef, dat door de jaren heen door verbannen intellectuelen werd onderhouden. Tijdens de periode van de inlijving van Polen door Pruisen, Oostenrijk en Rusland werd de positie van de grenzen van het land veelvuldig over grote afstanden verschoven. Polen ontstond in de Middeleeuwen aan de rand van Oost-Europa. Zijn ontstaan en geschiedenis worden beheerst door zijn functie als bufferstaat, zowel tegen de invasies van volkeren uit Azië als tegen de Germaanse expansie; de strijd heeft tot in deze eeuw geduurd. Het bestaan van Polen is gedurende vele eeuwen onzeker geweest. Het Poolse ideaal was om de isthmus tussen Zwarte Zee en Baltische Zee te beheersen. In de praktijk heeft Polen de waterscheiding kunnen controleren van de rivieren die naar het noorden stroomden (de Wisla of Weichsel) en die naar het oosten afwaterden (Dnestr en Dnepr). Deze verbinding, de Dnestr Corridor, was vele eeuwen lang een belangrijke 'volkerenpoort': Europese en Aziatische volkeren trokken over deze verbindingsweg tussen de beide continenten. De Zwarte Zee werd door Polen niet bereikt. Polen heeft, door zijn nauwe banden met Rome, ook gefungeerd als buffer tegen de geestelijke en maatschappelijke invloeden uit het oosten: het Russische orthodoxisme, de Turkse islam en het communisme, welke invloeden met wisselend succes werden bestreden. Daarnaast heeft Polen zich eeuwenlang moeten vereren tegen de Duitse opmars. De Latijnse invloed heeft daarbij onder brede lagen van de bevolking stand gehouden, terwijl de Germaanse invloed vooral bij de élite groot was.

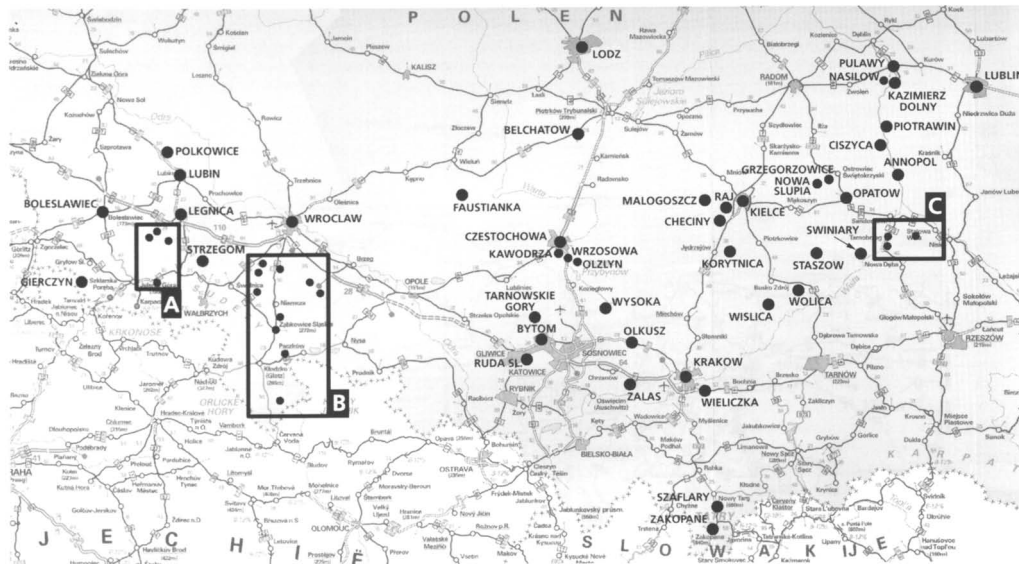
Danzig, één van de belangrijkste Hanze-steden, werd in het begin van de 18de eeuw door de Pruisen veroverd. Geheel Oost-Pruisen tot en met Königsberg (het huidige Kaliningrad, dat behoort tot de Russische Republiek) werd door de Duitsers gekoloniseerd. Dit gebied was reeds in de vroege Middeleeuwen gegermaniseerd door de bloedige kerstening van de daar levende Slaven door Duitse missionarissen.

In het zuiden beheersten de Duitsers de strook aan de voet van de Karpaten, waar Polens rijkdom aan steenkool en ertsen te vinden is.

Polen heeft zich ver naar het oosten kunnen uitbreiden: Litouwen, grote gebieden van Wit-Rusland tot aan de Dnepr tot dicht bij de Zwarte Zee waren ooit Pools gebied.

Bij de herrijzing van de Poolse staat in 1918 lag Polen veel verder oostelijk dan tegenwoordig. Oost-Pruisen bleef in Duitse handen, alsmede het gebied ten noorden van de Sudeten, waar Duitsland het belangrijke steenkoolbekken van Silezië behield. De huidige grenzen zijn pas na de Tweede Wereldoorlog ontstaan, waarbij vooral de Sovjet Unie grote delen heeft geannexeerd en Duitsland grote delen van zijn oostelijke gebieden moest afstaan.

Het lot van de hoofdstad, Warszawa (Warschau), was nauw verbonden met de geschiedenis van het land. In 1611 vestigde

Topografische kaart van de zuidelijke helft van Polen, met de meeste in de artikelen genoemde plaatsen. De kaders A, B en C worden in de kaartjes bij het artikel "Mineralen en minerale grondstoffen van Polen" nader uitgewerkt.

koning Sigismund III Vasa zich in Warszawa, dat daarmee de rol van Krakow als hoofdstad van Polen overnam. De daarop volgende bloeiperiode werd in de jaren 1655-'56 onderbroken door een inval van de Zweden, die in Warszawa op een wrede wijze huishielden. Polen werd opgedeeld door de Zweden en de Russen. Een korte periode van eenheid en grootheid van Polen keerde terug onder het bewind van Jan III Sobieski (1674-'96); deze bloeiperiode heeft tot vandaag zijn sporen nagelaten in de vorm van prachtige paleizen en kerken. Onder koning Stanislaw August Poniatowski (1764-'95) nam het inwonersaantal van 30.000 tot 110.000 toe. Dit is echter ook de periode waarbij Polen opnieuw en nu steeds meer van zijn grondgebied verloor door de Poolse Delingen, die begonnen in 1772. Bij de Derde Poolse Deling, in 1795, naar aanleiding van de Kosciuszko-opstand, verdween Polen voor een periode van 123 jaar van de kaart van Europa. Polen was verdeeld tussen Rusland, Pruisen en Oostenrijk. Vanuit Warszawa voerden de Polen hun onafhankelijkheidsstrijd, resulterend in de November-opstand (1830) en de Januari-opstand (1863). Na de Eerste Wereldoorlog werd Polen weer onafhankelijk. Het door de bezettende mogendheden verwaarloosde Warschau werd gemoderniseerd. In september 1939 brak de Tweede Wereldoorlog uit. De hoofdstad, die toen al meer dan een miljoen inwoners telde, capituleerde na 28 dagen strijd, niet om militaire redenen maar omdat een epidemie dreigde uit te breken. De nazi's trachtten de opstandige stad met terreur in bedwang te houden. Hitler gaf bevel de hele stad met de grond gelijk te maken. Tegenwoordig herinneren alleen monumenten en gedenkplaten aan de nachtmerrrie die 84% van de gebouwen vernietigde en het leven kostte aan 700.000 inwoners. Op 17 januari 1945 werd de stad bevrijd. De stad verrees uit het puin en ging een nieuwe bloei tegemoet. Het huidige inwonersaantal ligt nu rond de 1,6 miljoen.